

Gezonde arbeiders zijn productiever

Het hebben en houden van gezonde, veilig werkende medewerkers is het doel van de arbowetgeving en het doel van werkgevers en opdrachtgevers. De titel komt uit een rapport over arbeidsomstandigheden naar aanleiding van het Palingoproer in 1886. In die tijd waren er ook relletjes en oproer. Bij het Palingoproer is zelfs het leger ingezet. In dit 'opstootje', dat enkele dagen duurde, vielen 25 doden.

De oorzaak van het Palingoproer waren de slechte arbeidsomstandigheden. Dit oproer heeft geleid tot een parlementaire enquête. Er werden bezoeken aan werkplekken afgelegd, er werden maar liefst 150 getuigen verhoord en er werd literatuur bestudeerd. Dit resulteerde al een jaar later in een rapport van maar liefst 1100 pagina's.

Het gevolg was dat in 1889 een arbeidswet het licht zag. Hierin was vooral aandacht voor werk en rusttijden, kinderarbeid en arbeid door vrouwen. Geen wet wordt nageleefd zonder handhaving en er kwamen drie inspecteurs, waarmee de Arbeidsinspectie was ontstaan.

Hiermee was de veiligheid op de werkvloer nog geen feit. Daarom kwam er in 1890 een grote, succesvolle veiligheidstentoonstelling in het Paleis voor Volksvlijt. Hier konden werkgevers en werknemers kennisnemen van de stand der techniek op het domein veiligheid. Het succes van deze tijdelijke tentoonstelling smaakte naar meer en in 1893 kwam er het Veiligheidsmuseum. Dit is later omgedoopt tot Veiligheidsinstituut*. Dit is nog weer later opgegaan in TNO.

In 1895 komt er een Veiligheidswet, waarin voorschriften staan hoe veilig gewerkt moet worden en het beveiligen van machines. Deze wet kwam tot stand op basis van een onderzoek en een rapport van een staatscommissie. Op basis van de Veiligheidswet konden de arbeidsinspecteurs dwingende voorschriften geven aan de werkgevers ter bescherming van de werknemers. De wet en de inspecteurs legden op deze wijze prestatie-eisen op aan de werkgevers. De Veiligheidswet voorziet, in combinatie met P-Bladen, in gedetailleerde voorschriften over beveiligingen en veilig werken.

In 1983 werd de spanning tussen de snel veranderende praktijk en de Veiligheidswet te groot en werd deze wet, mede onder dwang van de EU, vervangen door de Arbeidsomstandighedenwet. De wet is een liberale wet: in de wet staan geen prestatie-eisen, maar doelen. Deze versie van de Arbeidsomstandighedenwet werd vergezeld van Beleidsregels en P-Bladen.

Een van de eisen zonder prestatie of werkwijze is het maken van een RI&E. In de bijgewerkte wet (1994) werd een verplichting opgenomen voor de bouwnijverheid. Het bleek namelijk dat een bedrijfs-RI&E voor de bouwnijverheid niet effectief is. Immers: op de bouwplaats gebeuren de ongevallen. Bovendien zijn alle bouwplaatsen uniek, kennen andere situaties en samenwerkingsconstructies. Er wordt een V&G-plan voorgeschreven, waarin project-specifieke RI&E's en samenwerkingsafspraken worden vereist. Hiermee konden werkplek-specifieke oplossingen voor problemen worden ingezet. De liberale Arbeidsomstandighedenwet en de liberale V&G-verplichting zijn maatwerk in optima forma. Immers, er is alleen een doelstelling en geen voorschrift hoe dit doel moet worden gerealiseerd.

Het beoogde maatwerk en de grote vrijheid van invullen gaf een aantal problemen. Werkgevers wisten niet meer wat en hoe te doen, ze kwamen er niet uit. Daarbij, het per bedrijf inventariseren van problemen en oplossingen was niet efficiënt. In een groot aantal bedrijven worden immers nagenoeg dezelfde werkzaamheden met dezelfde problemen uitgevoerd. Aan de andere kant was toetsbaar toezicht voor de inspectie lastig, zo niet onmogelijk.

De oplossing was snel gevonden. De bouw had al vele jaren A-Bladen, waarin de werkzaamheden met problemen en oplossingen in detail werden beschreven. Waarom kon dit niet in alle sectoren? Deze gedachte sloot ook goed aan bij de wens om de regeldruk te verminderen. Meer markt, minder overheid.

Het idee was om, per sector, door werkgevers en werknemers de problemen en oplossingen te laten vastleggen. Deze beschrijvingen werden marginaal getoetst door de Arbeidsinspectie. Zo kon het zijn dat niet alle gevaren in de sector beschreven zijn. De niet beschreven problemen moesten door de werkgevers beschreven worden en voorzien van maatregelen. Hierbij moet de werkgever aantonen dat het te verwachten is dat ongevallen en ziekte door het werk worden voorkomen.

Een op het oog fantastische oplossing in een dynamische werkomgeving. Een aantal ongevallen, waarbij de beschreven maatregelen niet voldeden, gooide roet in het eten. De rechter bepaalde dat de toetsing beter en completer moest. De marginale toets heeft daardoor plaats gemaakt voor een 'zware' complete toets.

Zo hebben we nu een werkbare Arbocatalogus. Deze wordt per bedrijf aangevuld met een effectvolle RI&E. Per bouwplaats is er dan nog een V&G-plan, waarin de TRA's en sluitende coördinatie tussen de onder- en nevenaannemers. Dit levert gezonde arbeiders, die veilig werken en productiever zijn. Dat is vanaf 1889 het doel van de wetgeving op het domein V&G. ■

**Let op: er is nu een commercieel adviesbureau met de naam Veiligheidsinstituut. Dit heeft niets te maken met het oorspronkelijke Veiligheidsinstituut.*

Adri Frijters

Dit artikel kunt u lezen op www.dakweb.nl